

STACJA ZBASZYŃ

|| K || E |

na HISTO
RYJKI

150 lat

Tytuł: **KOLEJ na HISTORYJKI**
Projekt graficzny: **Agnieszka Juraszczyk**
Koncepcja merytoryczna: **Izabela Skórzyńska**
Redakcja i korekta: **Wioletta Sytek**
Wydawca: **Fundacja TRES** – www.tres.org.pl

Druk: **Drukmania s.c.**

ISBN 978-83-931546-6-1

W książce wykorzystano fotografie ze zbiorów:
Kolekcja szklanych negatywów Fundacji TRES – www.szklanenegatywy.pl
Narodowe Archiwum Cyfrowe – www.nac.gov.pl
Kolekcja zegarów Janusza Skrzypczaka
Zbiory Stowarzyszenia Miłośników Kolejnictwa „Stacja Stefanowo”
Domena publiczna

Publikacja udostępniona jest na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa 4.0 Polska. [CC-BY 4.0 Polska]. Treść licencji dostępna na stronie <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.pl>

Zbąszyń 2020

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie
w ramach programu „Patriotyzm Jutra”

KOLEJ na HISTORYJKI

1870–2020

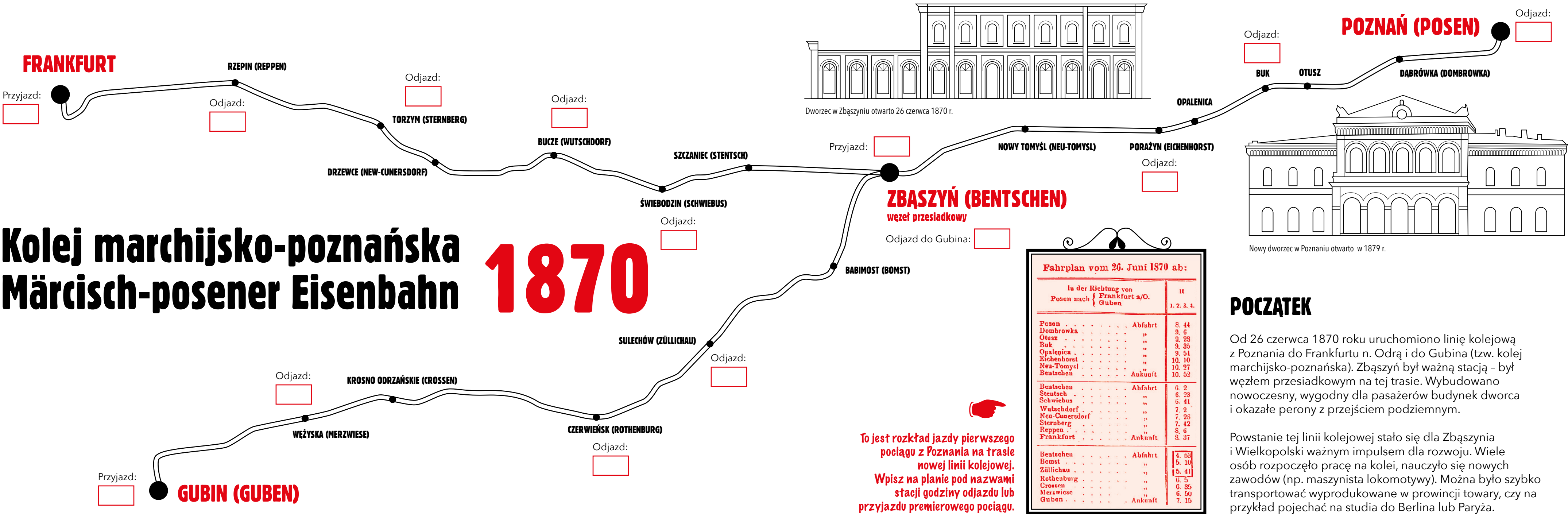
Miejsce na pieczęć jubileuszową

DWORZEC OPOWIADA HISTORIE

Książka ta została przygotowana w rocznicę 150-lecia uruchomienia linii kolejowej z Poznania przez Zbąszyń do Frankfurtu nad Odrą i do Gubina oraz otwarcia pierwszego zbąszyńskiego dworca. Przez półtora wieku wiele się tu wydarzyło. Możesz o tym przeczytać, ale możesz też stworzyć swoje własne zbąszyńskie historyjki kolejowe.
Kolej na historyjki, kolej na kredki!

Kolej marchijsko-poznańska Märcisch-posener Eisenbahn

1870

To jest rozkład jazdy pierwszego pociągu z Poznania na trasie nowej linii kolejowej. Wpisz na planie pod nazwami stacji godziny odjazdu lub przyjazdu premierowego pociągu.

Fahrplan vom 26. Juni 1870 ab:

In der Richtung von		II			
Posen nach		1. 2. 3. 4.			
Frankfurt a/O.					
Guben					
Posen	Abfahrt	8.	44		
Dombrowka	"	8.	6		
Otus	"	9.	28		
Buk	"	9.	35		
Opalenica	"	9.	54		
Eichenhorst	"	10.	10		
Neu-Tomysl	"	10.	27		
Beutschen	Ankunft	10.	52		
Beutschen	Abfahrt	6.	2		
Stentsch	"	6.	23		
Schwibus	"	6.	41		
Wutschdorf	"	7.	2		
New-Cunersdorf	"	7.	25		
Sternberg	"	7.	42		
Reppen	"	8.	6		
Frankfurt	Ankunft	8.	37		
Bentschen	Abfahrt	4.	53		
Bomst	"	5.	10		
Züllichau	"	5.	41		
Rothenburg	"	6.	5		
Crossen	"	6.	35		
Merzwiese	"	6.	50		
Guben	Ankunft	7.	15		

POCZĄTEK

Od 26 czerwca 1870 roku uruchomiono linię kolejową z Poznania do Frankfurtu n. Odrą i do Gubina (tzw. kolej marchijsko-poznańska). Zbąszyń był ważną stacją – był węzłem przesiadkowym na tej trasie. Wybudowano nowoczesny, wygodny dla pasażerów budynek dworca i okazałe perony z przejściem podziemnym.

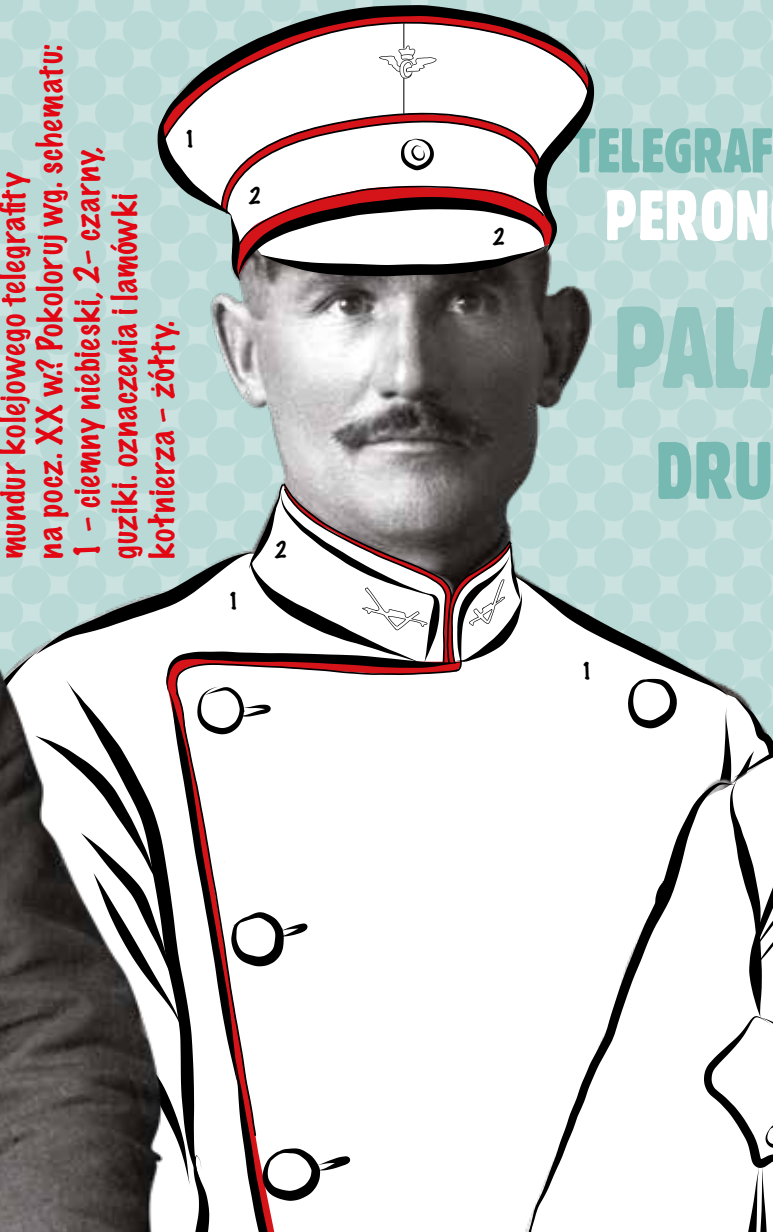
Powstanie tej linii kolejowej stało się dla Zbąszynia i Wielkopolski ważnym impulsem dla rozwoju. Wiele osób rozpoczęło pracę na kolei, nauczyło się nowych zawodów (np. maszynista lokomotywy). Można było szybko transportować wyprodukowane w prowincji towary, czy na przykład pojechać na studia do Berlina lub Paryża.

DAWNI KOLEJARZE
ZBĄSZYŃSCY

Od kiedy w 1870 roku ruszyły pociągi z Poznania na zachód, wielu mężczyzn z zachodniej Wielkopolski rozpoczęło pracę na kolei. W XIX i na początku XX wieku było to prestiżowe zajęcie cieszące się szacunkiem. Każdy kolejarz posiadał mundur ze znakiem kolei oraz z odpowiednimi dla fachu dystynkcjami. Do zawodu kolejarzkiego należało się dobrze przygotować, dlatego każdy adept musiał zdać zawodowy egzamin.

Dorysuj czapkę kolejarzską.

Cheesz zobaczyć jakie kolory miał mundur kolejowego telegrafisty na pocz. XX w.? Pokoloruj wg. schematu: 1 - ciemny niebieski, 2 - czarny, guziki, oznaczenia i lamówki kołnierza - żółty.

Pokoloruj mundur kolejarza.

Dorysuj drużnika z sumiastym wąsem.

PALACZ

KONDUKTOR
KIEROWNIK LOKOMOTYWY

PERONOWY

MASZYNISTA

ZWROTNICOWY

MASZYNI

DRUŻNIK

KONTROLER

KONTROLER MECHANICZNY BAGAŻOWY

KONTROLER

TELEGRAFISTA

DYSPOZYTOR

MASZYNISTA

TOROMISTRZ

BAGAŻOWY

MASZYNISTA

MASZYNISTA

ZWROTNICOWY

BILETER

ZAWIADOWCA

NACZELNIK

Dodaj maszyniście ciepły płaszcz.

KOLEJARSKIE RODZINY

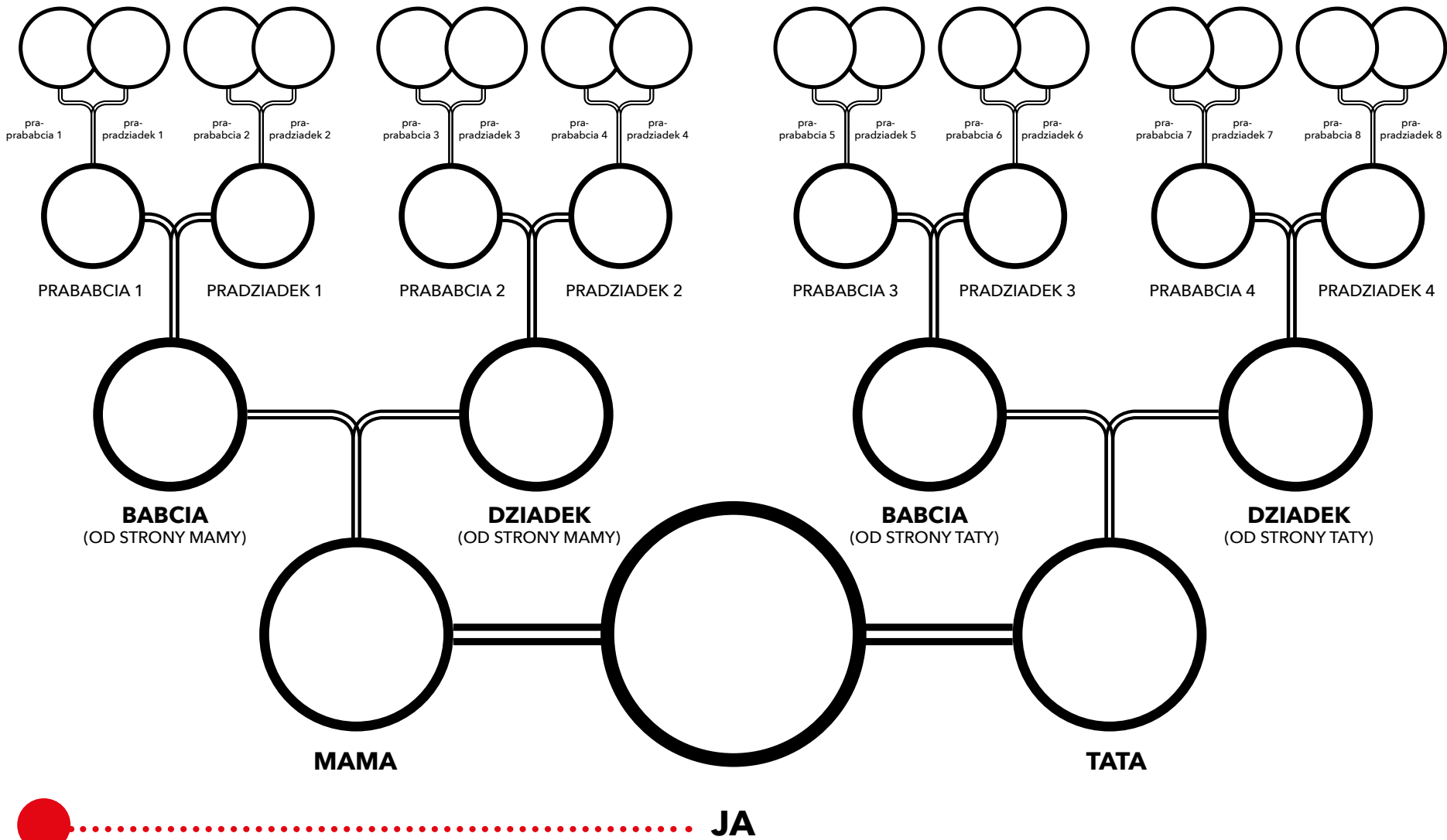
W wielu dzisiejszych rodzinach wielkopolskich przetrwały tradycje kolejarskie. Bardzo często praca na kolei przechodziła z pokolenia na pokolenie – z ojca na syna. Wynagrodzenie pozwalało na godne życie, a także, co bardzo ważne, na wykształcenie dzieci. Można było spokojnie planować przyszłość, bo kolej w XIX i na początku XX wieku była synonimem rozwoju i nowoczesności.

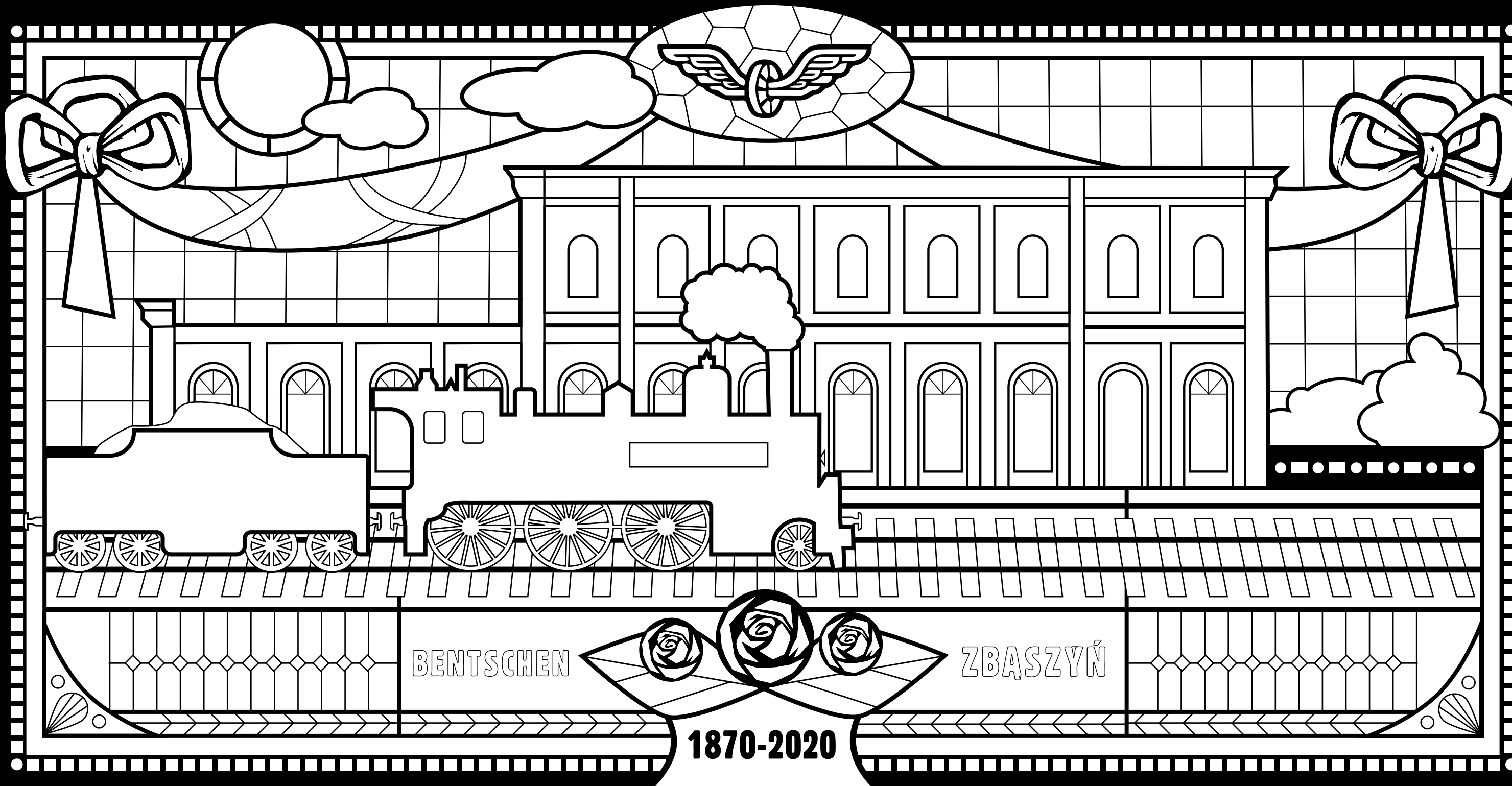

MOJE DRZEWO GENEALOGICZNE

Sprawdź, czy w Twojej rodzinie są kolejarze. Stwórz swoje drzewo genealogiczne.

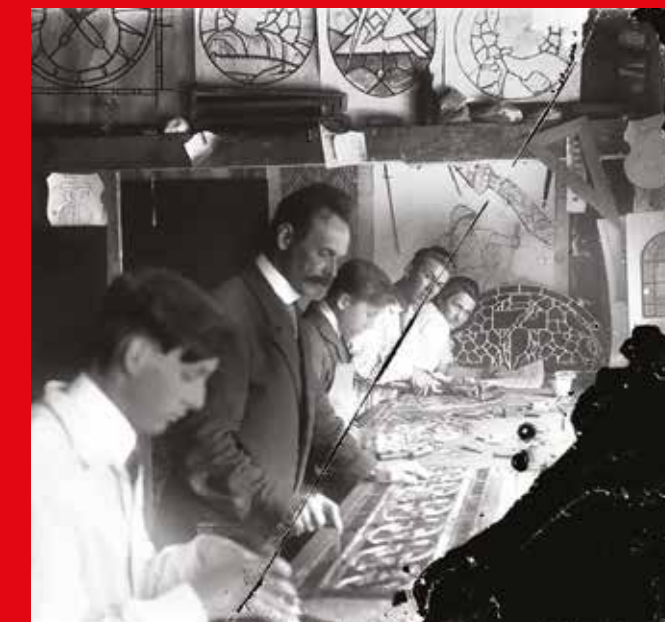
Poszukaj zdjęć przodków w starych rodzinnych albumach fotograficznych, zapytaj najstarszych członków swojej rodziny, czy nie pamiętają, gdzie pracowali twoi dziadkowie i pradiadkowie. Może ktoś grał w orkiestrze kolejowej albo był strażakiem na kolei?

WITRAŻ KOLEJOWY

W Zbąszyniu od 1908 roku tworzył znakomity węgierski **witrażysta Dezydery Mocznay**. Przybył do Zbąszynia z Berlina pociągiem. Szybko zaklimatyzował się w lokalnej społeczności. Realizował piękne witraże zarówno lokalnie, jak i w innych dużych miastach, takich jak: Łódź, Poznań, Chorzów. Stworzył w Zbąszyniu szkołę witrażowniczą i wykształcił kolejne pokolenie świetnych witrażystów: Ryszarda Janka, Stanisława Powalisza, Stefana Nawrockiego i Felixa Domagałę.

Na stronie www.szklanepozytywy.pl znajdziesz wiele informacji o pracowni Dezyderego Mocznaya oraz katalog zachowanych witraży ze zbąszyńskiej pracowni. Zobacz je w dużym powiększeniu, tak by dostrzec szczegóły.

 Witraż powstaje z małych, kolorowych kawałków szkła. Kultuwuj tradycje witrażowe Zbąszynia. Stwórz witraż rocznicowy.

KOLEJ NA CZAS

Kolej nieodłącznie związana jest z czasem. Pociągi przyjeżdżają o czasie, a niekiedy się spóźniają. Zegary są na każdym dworcu. Dawniej kolejarz miał swój własny zegarek przypięty do munduru, zsynchronizowany z zegarem dworcowym. Wszystko to po to, by pasażerowie mogli przyjechać i odjechać wg. rozkładu jazdy.

Budzik zadzwoni o 10:10. Ile sekund zostało do dzwonka?

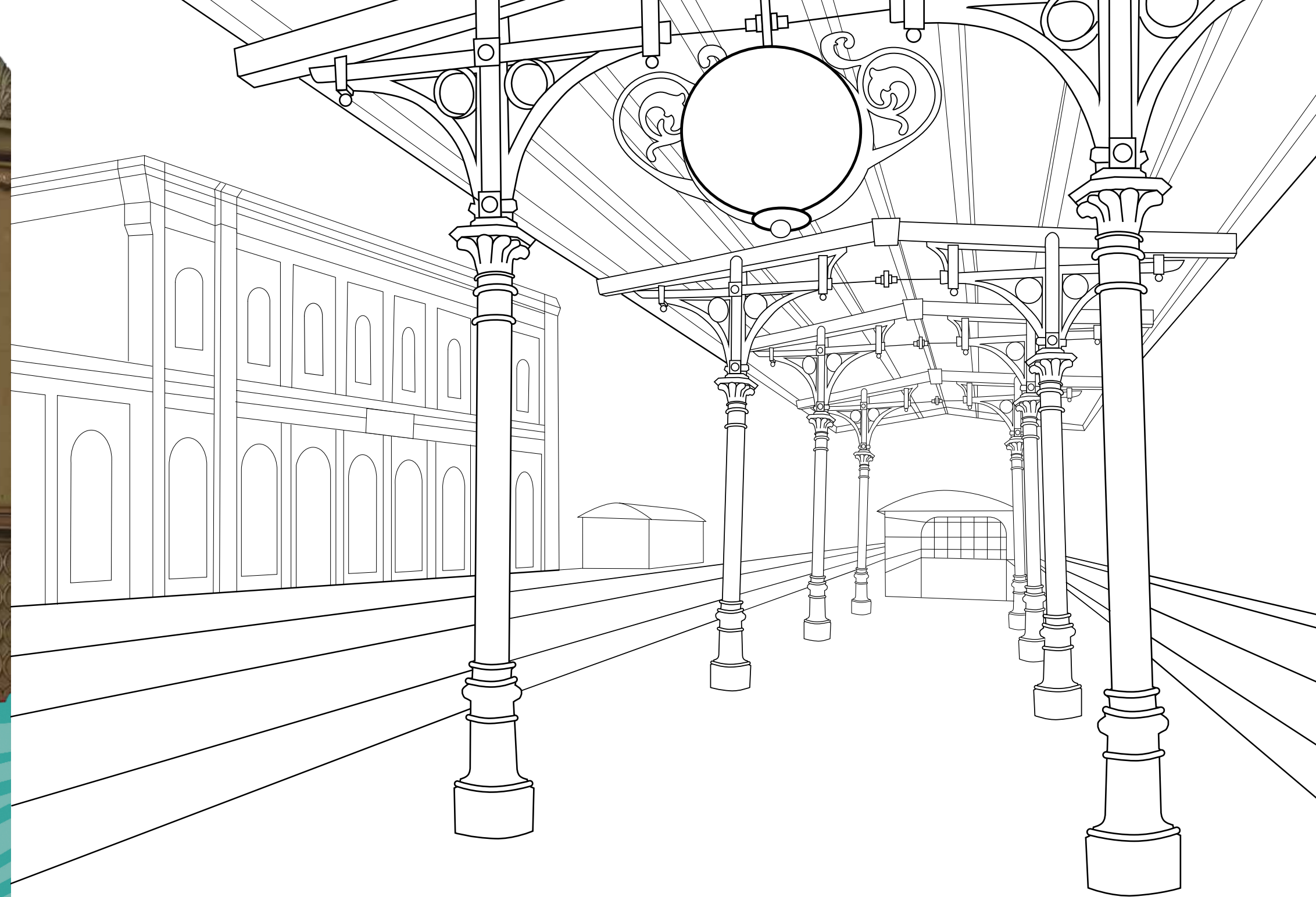

Drużnik za 15 sekund musi podnieść szlaban. Dorysuj wskazówkę sekundową.

Z tarczy zegara dworcowego zniknęły niektóre godziny. Dopisz te brakujące.

Na peronie zbąszyńskim jest zegar. Dwadzieścia trzy minuty po drugiej po południu odjeżdża pociąg do Poznania. Narysuj tarczę zegara z rzymskimi cyframi. Pokoloruj peron.

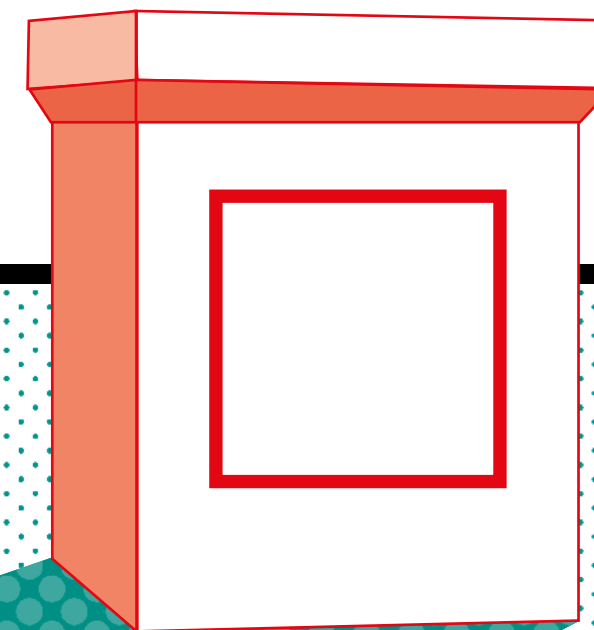
PLAC DWORCOWY

Zachowało się zdjęcie placu dworcowego z początku XX wieku. W rzędzie przed wejściem stoją dorożki, gotowe, by zawieźć podróżnych do domu. Plac wydaje się pusty. Zaproponuj nieco zieleni, tak by zdjęcie było radośniejsze.

KOLEJARZ NA PIEDESTALE

Praca kolejarza nie była łatwa. Etos pracy kolejarskiej kojarzony był w Wielkopolsce z solidnością, punktualnością i odpowiedzialnością za przewożonych ludzi i towary. Warto to teraz podkreślić. Bez wiedzy, siły i zaangażowania kolejarzy dawne pociągi nie kursowałyby punktualnie.

Zaprojektuj pomnik kolejarza. Zastanów się, czy ma mieć formę klasyczną, czy może nowoczesną.

MODNIE W PODRÓŻY

W pociągu należało wyglądać elegancko i modnie, szczególnie w wagonach klasy I. Nieodłączne były rękawiczki i nakrycia głowy – zarówno u kobiet, jak i mężczyzn. Oprócz dużych kufrów podróżnych, którymi na peronie zajmowali się bagażowi, pasażerowie często mieli ze sobą poręczne nieduże walizeczki, zapinane dla bezpieczeństwa na zamki i skórzane paski.

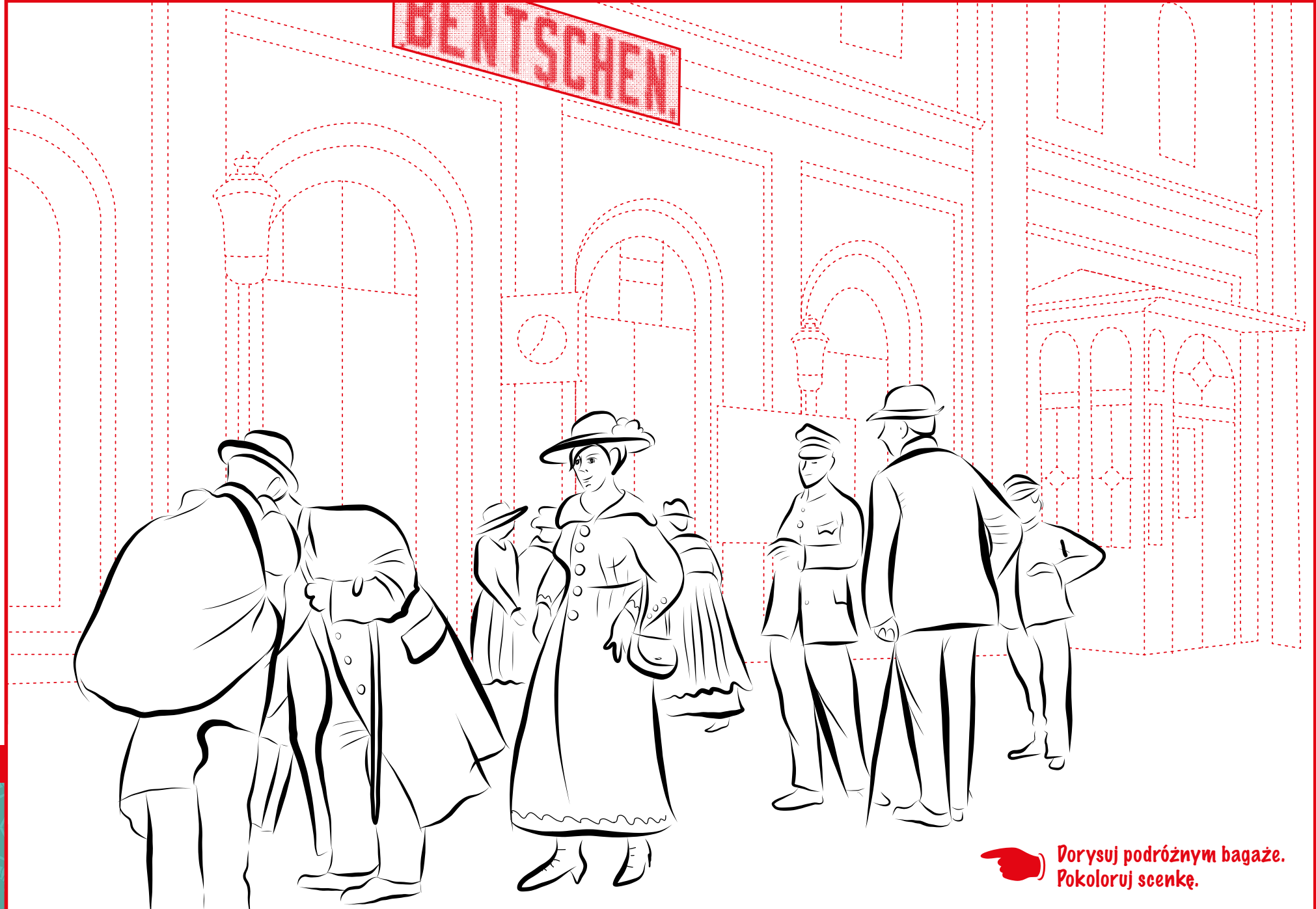
Pokoloruj strój podróżny pasażerek z 1870 i 1900 roku.

1870

1900

1920

Dorysuj podróżnym bagaże. Pokoloruj scenkę.

ZAWIŁE TORY HISTORII

ZBĄSZYŃ → **POZNAŃ**

Uruchomienie 150 lat temu kolei marchijsko-poznańskiej z Poznania do Frankfurtu n. Odrą i Gubina spowodowało połączenie naszej części Europy z Europą Zachodnią. Otworzyły się nowe możliwości dla ludzi nauki, polityki, sztuki czy gospodarki. Wiele znanych postaci korzystało z tej trasy, przejeżdżając przez stację w Zbąszyniu. Poznaj niektóre z nich.

MARIA SKŁODOWSKA-CURIE

Genialna naukowczyni – fizyczka i chemiczka. Jedyna kobieta w panteonie noblistów, której Nagrodę Nobla przyznano dwukrotnie. W 1891 roku wyjechała do Paryża na studia. Tam zajęła się wspólnie z mężem Piotrem badaniami nad promieniotwórczością i odkryła dwa ważne pierwiastki. Jeden z nich nazwała na cześć Polski. Wielokrotnie odwiedzała Polskę. Podróżowała pociągiem na trasie Paryż – Berlin – Zbąszyn – Poznań – Warszawa.

Wpisz nazwy pierwiastków chemicznych odkrytych przez Marię Skłodowską-Curie.

			O	
		D		

JÓZEF PIŁSUDSKI

Swoją podróż z Berlina do Warszawy przez Zbąszyń Józef Piłsudski zaczął 9 listopada 1918 roku. Jechał wtedy specjalnym pociągami, po uwolnieniu z pruskiego więzienia w Magdeburgu. Dotarł do Warszawy wcześniej rano 10 listopada. Następnego dnia nastąpiło zakończenie I wojny światowej, a Polska po 123 latach odzyskała niepodległość.

Józef Piłsudski jest jednym z ojców niepodległości. Po 1918 roku był Naczelnym Wodzem Armii Polskiej, naczelnikiem państwa, pierwszym marszałkiem Polski i premierem. Miał decydujący wpływ na politykę II Rzeczypospolitej.

W jakim dniu obchodzimy Narodowe święto Niepodległości?

11 LISTOPADA

12 GRUDNIA

4 LIPCA

10 LISTOPADA

STANISŁAW PRZYBYSZEWSKI

Pisał wiersze, powieści, sztuki teatralne i nowele. Maturę zdał w Wielkopolsce, w węgrowskim liceum. Wyjechał na studia do Berlina. Studiów ostatecznie nie skończył, ale stał się kluczową postacią awangardy artystycznej Berlina. Skupił wokół siebie wielu wspaniałych artystów i literatów. To pod wpływem jego opowiadania „Msza żałobna” Edvard Munch namalował bardzo znany obraz „Krzyk” i podarował go Przybyszewskiemu.

Po I wojnie światowej powrócił do Polski. Jednak popularność jego twórczości zmalała. To zmusiło go do pracy tłumacza. Tłumaczył m.in. dokumenty dla Dyrekcji Kolei Państwowych.

Jak inaczej nazwać śmietankę artystyczną?

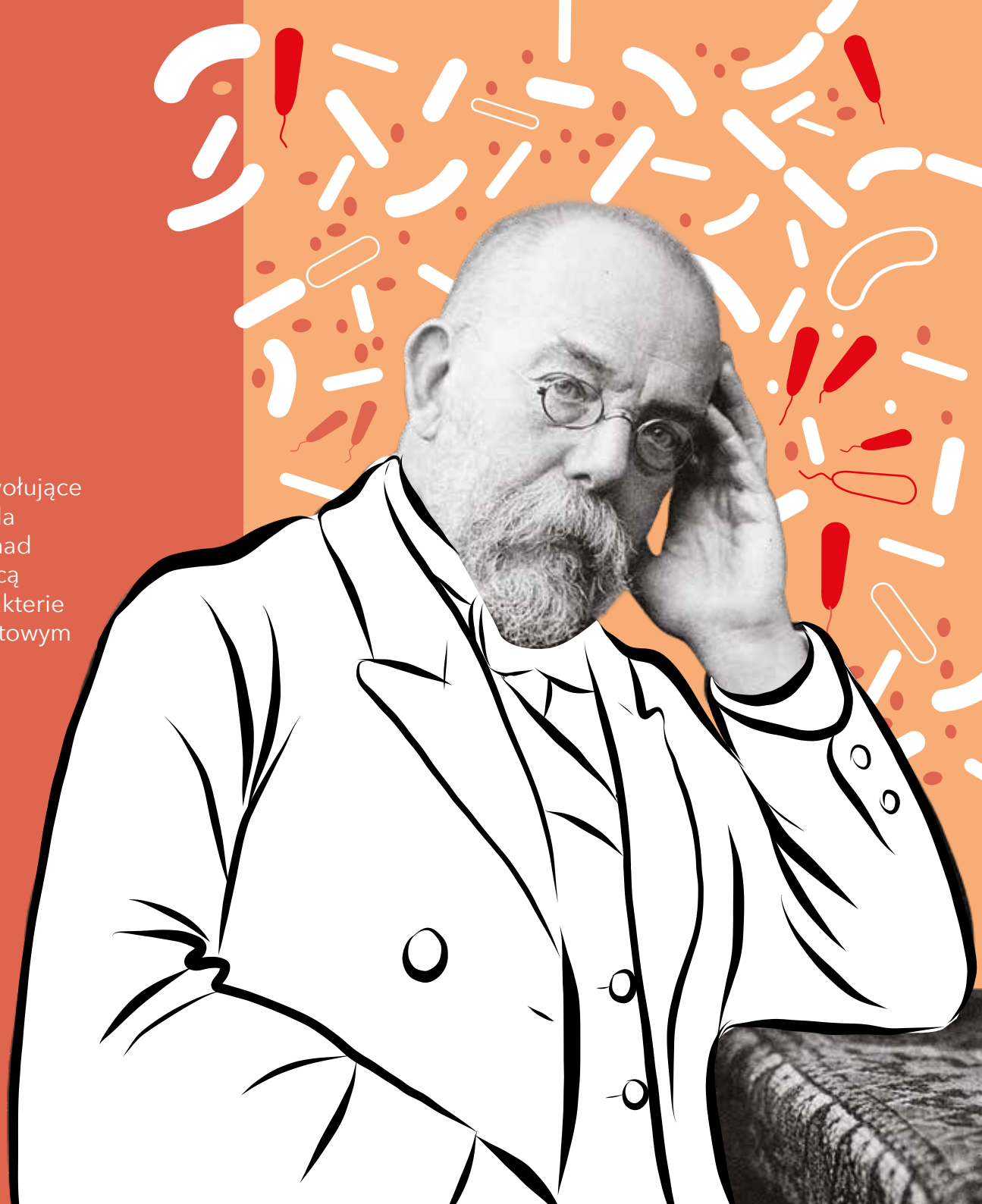
B

ROBERT KOCH

Uczony, lekarz, mikrobiolog. Odkrył bakterie wywołujące węglik, cholerę i gruźlicę. Laureat Nagrody Nobla w dziedzinie medycyny w 1905 roku za badania nad gruźlicą. Opracował metodę sterylizacji za pomocą pary wodnej – tzw. aparat Kocha, który niszczył bakterie węglik. W latach 1872-1880 był lekarzem powiatowym w Wolsztynie.

Gdzie w Wielkopolsce jest muzeum Roberta Kocha?

☐☐☐☐☐☐☐☐

KRÓL AFGANISTANU

Niecodzienny gość zatrzymał się na stacji granicznej w Zbąszyniu w kwietniu 1928 roku. Król Afganistanu **Amanullach Chan** wraz z żoną oraz korpusem dyplomatycznym zostali powitani przez gen. Sosnowskiego i płk. Wieniawę-Długoszowskiego. Na tę okoliczność uroczystie udekorowano dworzec girlandami, flagami Polski i Afganistanu. Goście zaproszeni zostali na obiad do wagonu salonowego Prezydenta RP, a następnie pociąg z parą królewską odjechał w kierunku Poznania i dalej do Warszawy.

Na jakim kontynencie leży Afganistan?

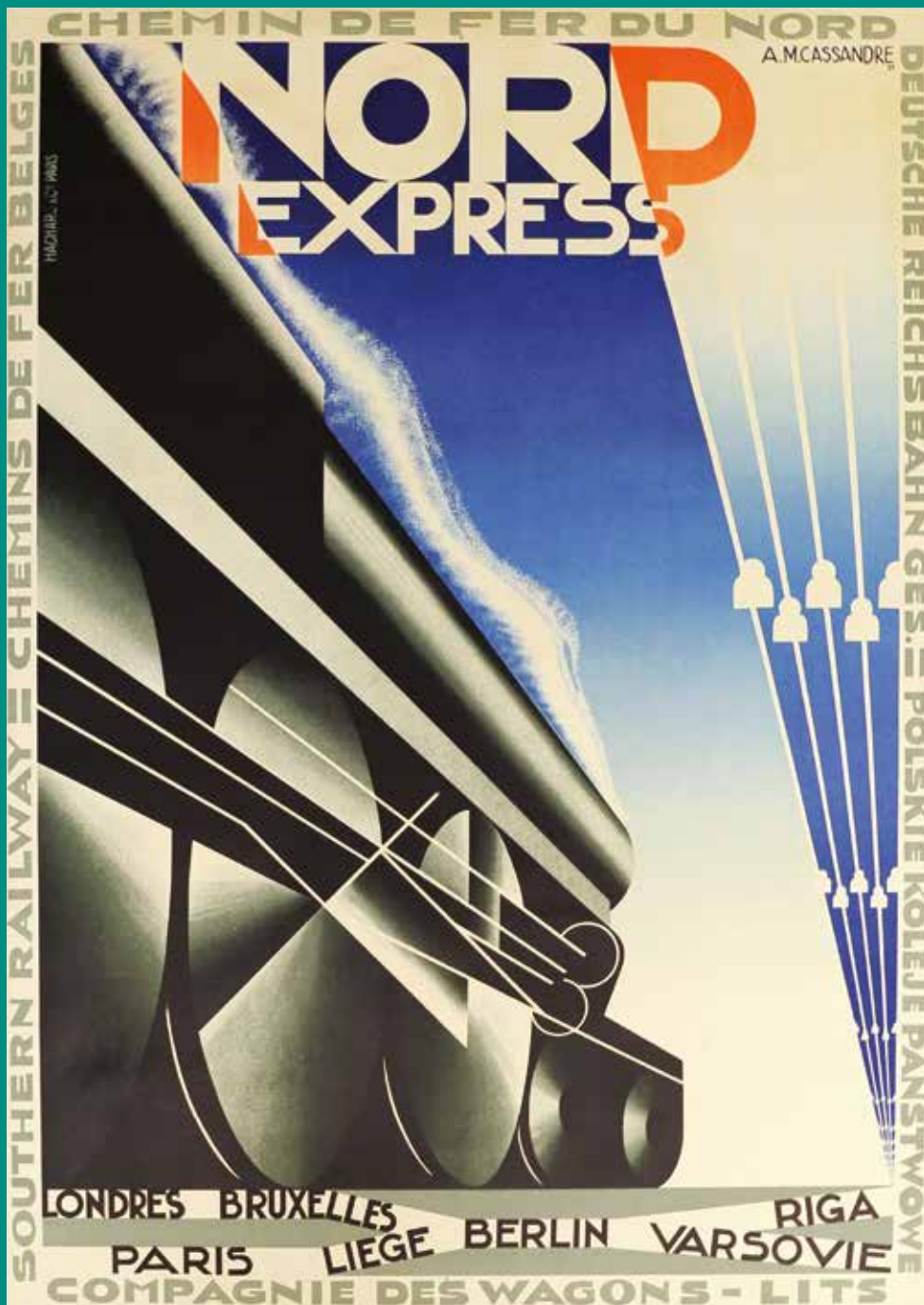
AFRYKA

AUSTRALIA

AZIA

EUROPA

LUKSUSOWY POCIĄG EUROPEJSKI

NORD EXPRESS, czyli luksusowy pociąg dalekobieżny od 1900 roku kursował również przez Zbąszyń. Z założenia kolej ta miała łączyć Europę z zachodu na wschód. Od 1908 roku trasę przedłużono do Moskwy. Bardzo wygodnie można było dostać się tym pociągiem z Paryża do Warszawy w ciągu jednej doby.

👉 Popatrz na plakat reklamowy pociągu **NORD EXPRESS**. Wymień kraje, przez które można było nim bardzo wygodnie podróżować.

[]

[]

[]

[]

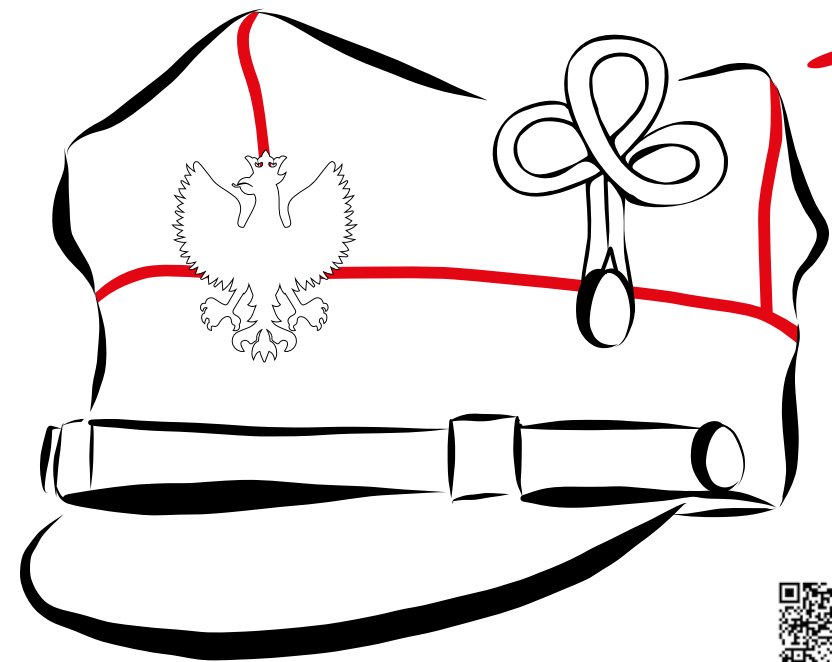
[]

Minister spraw zagranicznych Francji Louis Barthou podróżował w 1934 roku luksusowym **NORD EXPRESSEM**. Na zdjęciu w towarzystwie witających go osób na peronie stacji w Zbąszyniu.

WALKI O DWORZEC

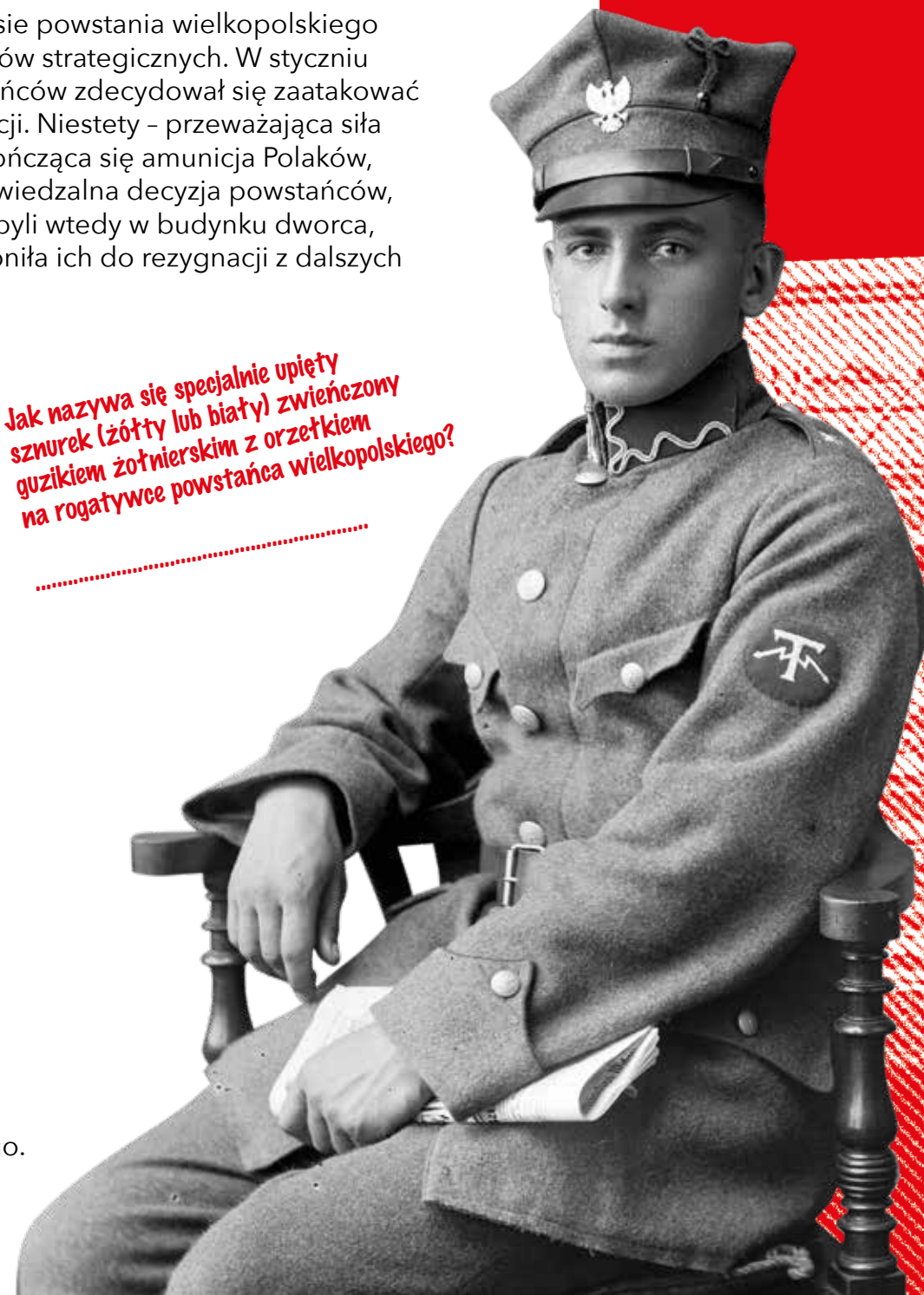
Dworzec kolejowy w okresie powstania wielkopolskiego należał do ważnych punktów strategicznych. W styczniu 1919 roku oddział powstańców zdecydował się zaatakować niemieckie pozycje na stacji. Niestety – przeważająca siła oddziałów niemieckich, kończąca się amunicja Polaków, a przede wszystkim odpowiedzialna decyzja powstańców, by uchronić cywili, którzy byli wtedy w budynku dworca, przed skutkami ataku, skłoniła ich do rezygnacji z dalszych walk o dworzec.

Jak nazywa się specjalnie upięty sznurek (żółty lub biały) zwieńczony guzikiem żołnierskim z orzętkiem na rogatywce powstańca wielkopolskiego?

Na stronie www.szklanenegatywy.pl możesz zobaczyć wiele fotografii z okresu powstania wielkopolskiego wykonanych w Zbąszyniu przez lokalnego fotografa Constantego Sikorskiego. Sprawdź, może odzujesz swojego krewnego.

POCIĄGIEM NA OLIMPIADĘ 1936 roku

W 1936 roku polska reprezentacja olimpijska, składająca się z 144 zawodników, w tym 17 kobiet, jechała pociągiem do Berlina. Na stacji w Zbąszyniu pociąg zatrzymał się na 30 minut. Sportowcy witani byli przez licznych kibiców. Polacy na tej olimpiadzie zdobyli 5 medali. Poszukaj informacji, jakiego koloru zdobyli krążki - wpisz cyfrę odpowiednią dla zajętego miejsca.

BIEG NA 100 M

STRZELECTWO

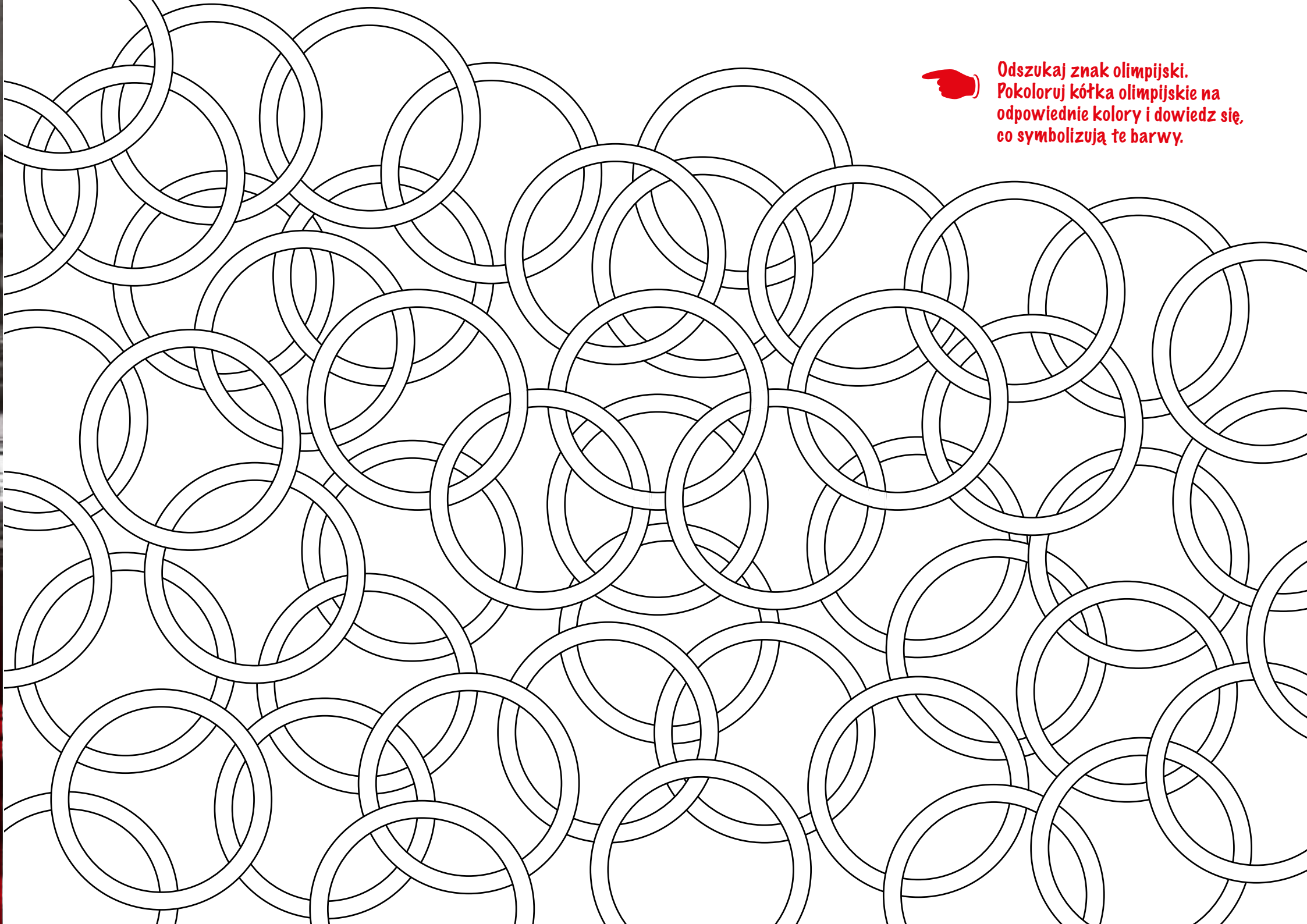
JEŹDZIECTWO

RZUT DYSKIEM

WIOŚLARSTWO

 Odszukaj znak olimpijski.
Pokoloruj kółka olimpijskie na
odpowiednie kolory i dowiedz się,
co symbolizują te barwy.

WĄTKI KRYMINALNE

Stacja Zbąszyń od 1920 roku była niemiecko-polską stacją graniczną. Pociągami przyjeżdżały towary często bardzo wartościowe lub pożądane. Stwarzało to okazję do kradzieży, czy powstania przemytniczej szarej strefy, z którą dzielnie radziła sobie zbąszyńska służba celna. Zdarzało się, że również ludzie podróżowali nielegalnie. Czasem przyczyną była bieda - brak pieniędzy na bilet, a czasem „szemrana” przeszłość pasażera.

Zagadkowe zniknięcie skrzyni złota z dworca w Zbąszyniu

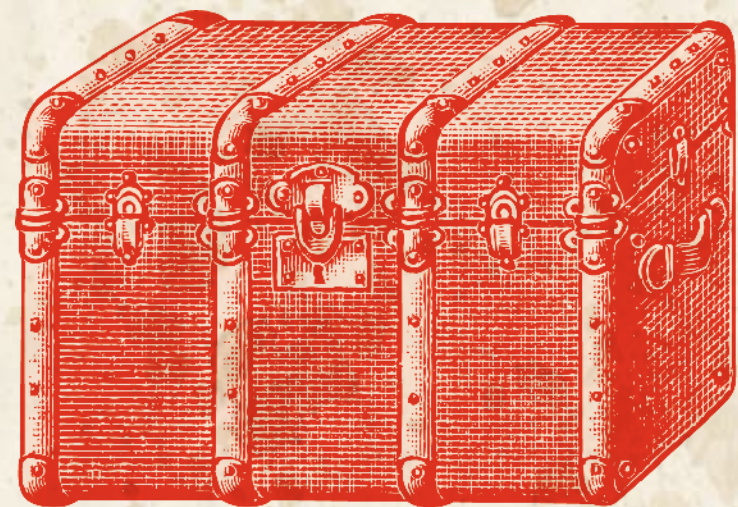
ZBĄSZYŃ. 28.4. W zagadkowy sposób zginęła na stacji granicznej Zbąszyń skrzynka złota. nadeszła z Holandji i zadresowana do jednego z banków warszawskich.

Ze względu na wielką wartość przesyłki, skrzynkę tę złożono w pokoju naczelnika, gdzie zawsze był ktoś obecny. Tuż przed odejściem pociągu, do którego miano skrzynkę załadować stwierdzono z przerażeniem jej brak.

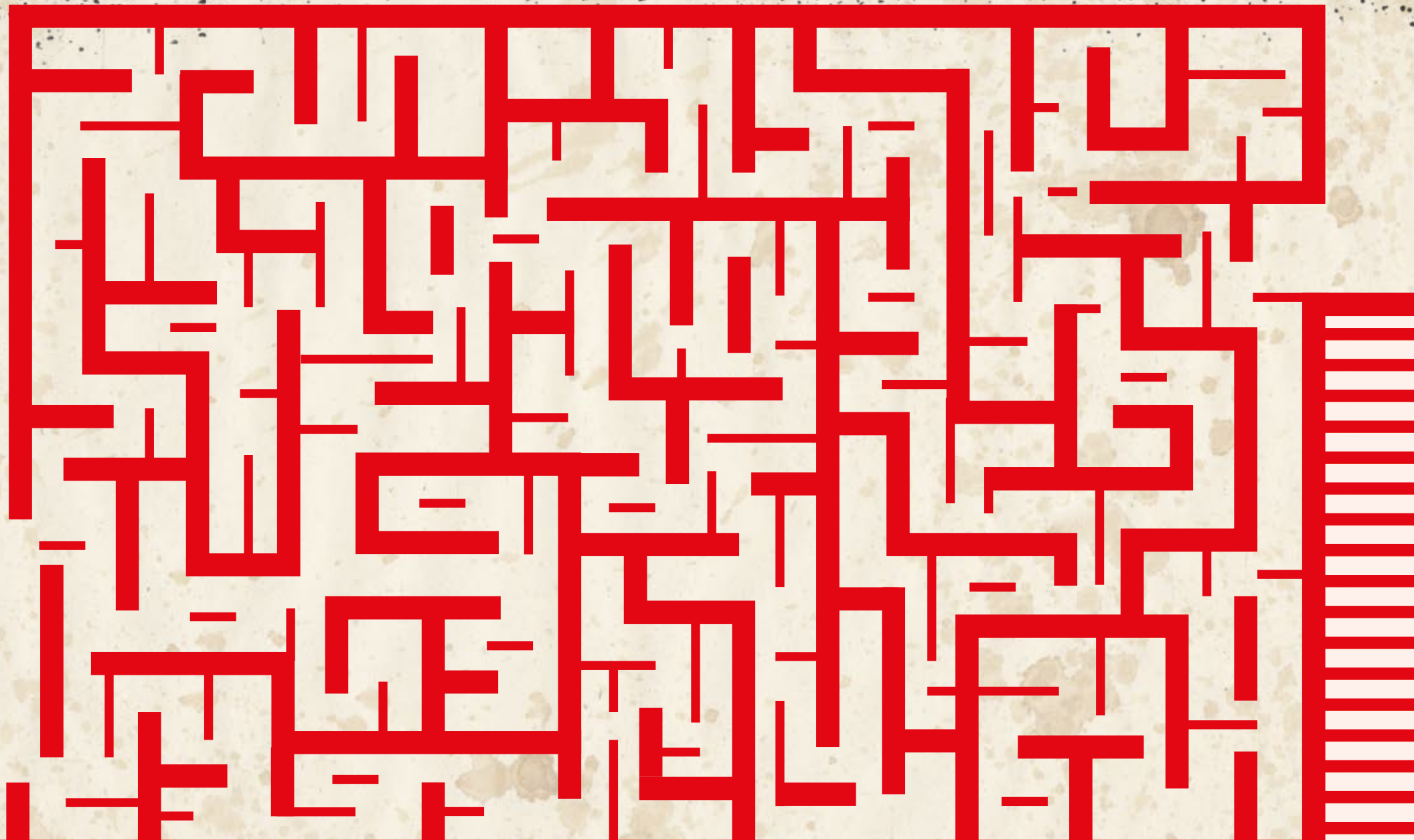
Aresztowano natychmiast kil-

ka osób ze służby kolejowej, mającej dostęp do lokalu urzędowego. policja bowiem przypuszcza, że nikt obcy nie mógł dokonać tej kradzieży.

— 0 ★

Zostań detektywem.
Rozwińtaj zagadkę, którą wyniesiono z dworca w Zbąszyniu skrzynię ze złotem.

ISBN 978-83-931546-6-1

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie
w ramach programu „Patriotyzm Jutra”

